NIEUWE UITGAVEN

Histoire de la Coopération en Belgique par
Louis Bertrand, député de Bruxelles, président
de la Fédération des sociétés coopératives socia-
listes de Belgique. Bruxelles, Duchenne & Cie
Libraires-Editeurs, 20 Rue du Persil.

Wie zich den tijd geven kan om het omvangrijke werk door te werken van Louis Bertrand, dat voor f 5 door den auteur verkrijgbaar is gesteld bij den uitgever van Looy te Amsterdam, zal zich zeker de moeite, die hem dit gekost heeft, niet beklagen, al moet hij zich zelf bekennen, dat hij meer en minder heeft gekregen dan de titel beloofde.

De beide kolossale deelen, groot te zamen meer dan 1200 pagina's, versierd met talrijke portretten van socialisten van vroeger en later tijd en met afbeeldingen der gebouwen van zeer vele coöperatieve vereenigingen, bevatten toch voornamelijk de geschiedenis van de socialistische propaganda en den steun daaraan verleend door de coöperatieve vereenigingen, die door socialisten zijn opgericht en door hen worden beheerd. Maar aan de niet-socialistische en neutrale coöperatieve vereenigingen is slechts een gering aantal bladzijden gewijd. Een geschiedenis van de geheele Belgische coöperatie in volkomen objectieven geest krijgt men dus niet.

Het doel trouwens, dat de schrijver zich gesteld heeft, kan bijna geen ander geweest zijn dan bij de socialisten geestdrift te wekken voor een coöperatieve beweging, die nauw verbonden is aan de socialistische en die aan deze de strijdmiddelen levert.

Dit blijkt reeds dadelijk uit de voorrede, die de bekende socialistische Belgische afgevaardigde Vandevelde voor het werk schreef en waarin hij als een der voordeelen van het Belgische coöperatieve stelsel vermeldt dat l'organisation coopérative se confond avec l'organisation même du socialisme.

Dat Louis Bertrand, gewezen werkman en reeds dertig jaren een der strijders in de socialistische beweging van België, aan zijn boek deze tendenz geven moest, wie zal het wraken, maar iets anders is of men goed doet met politiek en coöperatie zoo met elkander te verbinden. Staat de coöperatie niet te hoog om als hulpmiddel gebruikt te worden, bestemd als zij is om het geheele karakter van den socialen strijd te veranderen? Wij meenen deze vraag bevestigend te moeten antwoorden en wij weten dat de coöperatie om haar zelfs wille gediend wil worden als hoogere maatschappelijke ordening. Daarom moet zij zich losmaken van de politiek.

Wij meenen, dat de teekenen, met name in Zwitserland en Deutschland reeds in deze richting wijzen en dat zelfs op den langen duur in België zal blijken, dat de toepassing der coöperatie zoodanige betere economische toestanden ten gevolge heeft, dat iedereen die nadenkt, begrijpt dat in die richting de hervorming der maatschappij moet plaats hebben.

Als in elk ander werk over de coöperatieve beweging wordt ook hier de oorsprong nagespoord tot Owen, Fourier en Saint-Simon, worden de daden der Equitable Pionniers van Rochdale uitvoerig vermeld, maar vooral wordt nadruk gelegd op den politieken ondergrond, dien het optreden van de wevers van Lancaster had. Voorts worden Buchez met zijn productieve associatie, Leroux en Louis Blanc besproken en hunne denkbeelden gecommentarieerd en worden levendige schilderingen gegeven van Godin en zijn inrichtingen.

De historische mededeelingen schijnen, althans oordeelende uit den indruk, dien thans dergelijke dingen zouden maken, een weinig gekleurd. Wij vernemen b.v. dat Victor Considérant bij zijn eersten socialistischen propagandatocht in België eenige dagen logeert bij Charles Rogier, destijds gouverneur van Antwerpen, in diens ambtswoning!

Ten slotte wordt de tegenstelling gesteld: burgerlijke en socialistische coöperatie. d'Andriment, de bekende voorvechter voor crediet-coöperatie in België en Schulze-Delitsch worden als de predikers van de eerste soort coöperatie op den voorgrond geplaatst, van Beveren, Anseele en hunne volgers geschetst als de voorvechters van de tweede.

„La bourgeoisie opposa donc la coopération au socialisme et

à la lutte pour la conquête du pouvoir politique par la classe ouvrière. Il en résulta pour le mouvement coopératif un changement à son caractère primitif."

Deze zelfde verandering had reeds, blijkens zijn voorrede Emile van de Velde in de Engelsche coopératie ontdekt. Hij heeft een propagandablaadje van den Engelschen coopératieven Bond gevonden, luidende: "Pourquoi je suis membre de la coopération? 1° Parceque celui qui est derrière le comptoir me sert, et non un autre, qui veut me tromper; 2° Parceque je ne peux pas permettre que cet autre devienne riche à mes dépens; 3° Parceque je touche un dividende; 4° Parce que je puis utiliser la bibliothèque et la salle de lecture, entendre des conférences, prendre part à des fêtes, à des jeux, et que, par là, j'ai la vie plus gaie".

En omdat die verlokkende voordeelen opgesomd werden om hen, die nog geen coopérateurs zijn, tot de beweging te brengen, die haar door hare bibliotheken en conférences dan toch zeker wel tot een hogere opvatting zal ontwikkelen, concludeert van de Velde "que l'organisation coöperative gagnerait à s'appuyer sur autre chose" en acht hij het een eer voor de Belgische coöperatie dat zij socialistisch is en daardoor uitsteekt — naar zijn meening — boven die van de meerderheid der andere landen.

De juistheid daarvan zal echter een niet-socialist moeilijk kunnen toegeven en wordt zelfs door vele Belgische socialistten ernstig betwijfeld. Herhaaldelijk hebben discussiën over dit twistpunt plaats en niet altijd wordt de meening van van de Velde gedeeld, terwijl het teekenend is dat men zeer dikwijls de coöperatieve vereeniging op *neutralen voet begint*, om haar later als zij sterk genoeg is, in een socialistische om te zetten.

Zeker de Belgische coöperatie is een wonder van opofferingsgezindheid bij de leden, een wonder ook van taaie volharding en werkzaamheid bij de leiders, waarvan er onderscheideue letterlijk voor de beweging zich hebben doodgewerkt; men denke aan van Beveren, de Volder en zoovele anderen, maar dat de socialistische coöperatieve vereenigingen in België bloeien, niet-tegenstaande zij betrekkelijk geringe dividenden geven en voor het meerendeel nog in bons voor nieuwe waren, zit alleen in de voortdurende propaganda van het socialisme, dat zijn aanhangers voornamelijk daarom ziet wassen, omdat de overige politieke partijen den

arbeider, te recht of ten onrechte, zoo weinig vertrouwen inboezemen; verandert dit — en de jongste teekenen wijzen daarop — dan zal de Belgische socialistische coöperatie daarvan den terugslag ondervinden, tenzij inmiddels de leden tot werkelijke coöperators zijn opgeleid.

En wellicht is men reeds een heel eind in die richting, want de coöperatie heeft, het is prof. Treub die het uitnemend heeft opgemerkt, de strekking dat zij de leden der vereenigingen die haar toepassen, langzamerhand opleidt tot die deugden die noodig zijn om ze te doen slagen.

Ook de juistheid van deze opmerking bewijzen de Belgische coöperators, want talrijk zijn de administrateurs, de secretarissen, de penningmeesters, die uit de werklieden gerecruteerd zijn en die zich den moeitevollen arbeid hebben getroost om niet alleen zich de kennis van boekhouden en handel eigen te maken, maar ook om de door arbeid vereelde vingers weer te dwingen tot het voeren van de pen op zoodanige wijs, dat de boekhoudingen zoo goed worden gevoerd, dat de officieren van justitie, die door vijandige handelaren aangezet, dikwijls een onderzoek instelden naar de nauwkeurigheid der administratie, daarvan doorgaans een lofwaardig getuigenis moesten afleggen.

Wat in het boek aangenaam en verwarmend aandoet, is de niet opgeschroefde maar waardige wijze, waarop hulde wordt gebracht aan de stoere werkers in de beweging, aan Anseele, van Beveren, van Loo, de Volders, Coenen, de gebr. Rousseau en zoovele anderen, wier werkkraft en taai geduld onder allerlei tegenwerking de beweging gebracht heeft tot het succes waarop zij mag bogen.

Het is de gewoonte in vele organen van de pers om aan de socialisten te verwijten, dat zij alleen uit egoïsme handelen, om zelf er bovenop te komen — inderdaad een vreemd egoïsme, dat enkelen een Kamerzetel bezorgt, waarin zij zeker geen zoete rust genieten, maar allen brengt een leven van harten arbeid, afgewisseld met nu en dan wat verpoozing in de gevangenis en onderscheidenen ten slotte, door overspanning, een vroegtijdig graf.

Ook wij gelooven dat de socialistische droombeelden niet voor verwezenlijking vatbaar zullen zijn, maar wat men den leiders ook moge verwijten — en dat van onhebbelijk optreden is veelal verdiend — geen egoïsme.

Wat in Gent, in Brussel, in Joliment, in Luik, in Verviers, in Seraing gedaan is tot opbeuring der massa, het verdient groote bewondering en indien de Nederlandsche coöperators maar de helft van het geloof in hunne idealen bezaten van de Belgen, indien zij maar een kwart van de werkkraft aan hunne coöperatieve vereenigingen ten koste legden, die de Belgische socialisten voor de hunne veil hebben, dan zou zeker de Nederlandsche coöperatie er niet zoo droevig voor staan als in geen ander land.

Ook hier te lande maakt zich thans het socialisme op om de coöperatie in den arm te nemen tot zijn steun en wij zullen dan ook hier den strijd krijgen tusschen socialistische en neutrale coöperatie, tot schade voor beide, want coöperatie en concurrentie zijn twee begrippen, die bij elkaar passen als een vuist in een oog.

Eugeland heeft dien strijd niet gekend en Denemarken evenmin, daar heerschte de coöperatie, voordat het socialisme zijn intocht deed; in Duitschland heeft men zich bekeerd tot de neutrale coöperatie, wat zal ten onzent de toekomst geven?

Zal men hier, geleerd door België, in tijds nog systematisch de propaganda gaan voeren voor de neutrale coöperatie? Of zal men wellicht, bij de splijtzieke neigingen, die ten onzent hoogtij vieren, weldra zien anti-revolutionaire, socialistische, katholieke en neutrale coöperatieve vereenigingen met het gevolg van dien: verspilling van administratiekosten en concurrentie?

Aan de Nederlandsche coöperators het antwoord.

Laten allen het werk van Bertrand lezen en herlezen. Het zal hen sterken in hun idealen, het zal hen aanvuren tot arbeiden voor hunne grootsche beweging, maar het zal hun tevens leeren, dat de coöperatie moet zijn neutraal, zal zij werkelijk al dat goede doen, wat van haar mag verwacht worden.

's-Gr. 12 Juni.

G. J. D. C. GOEDHART.